

AIŠKINAMASIS RAŠTAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO ĮSTATYMO NR. I-1489 38, 39 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Projekto rengimą paskatino siekis visapusiškai įvertinti bendrojo ugdymo mokyklos absolvento brandą laikant, kad brandos vertinimas apima visą bendrojo ugdymo eigą – formalųjį ir neformalųjį švietimą. Pastaraisiais metais Lietuvoje stiprėjanti neformaliojo švietimo programų plėtra ugdytinių kompetencijų lauką išplečia kur kas plačiau, nei esant tik formaliajam švietimui. Tačiau iki šiol brandos vertinime yra neatsižvelgiama į neformaliame švietime įgytas kompetencijas ugdantis meno, sporto, karo ir kitose mokyklose, dalyvaujant olimpiadose, konkursuose, būnant savanoriu ir panašiai. Duomenis apie reikšmingiausius mokinio formalius, formalųjį švietimą papildančius ir neformalios veiklos rezultatus būtų tikslinga pradėti kaupti nuo pradinio ugdymo pakopos ir atspindėti brandos atestate: jo priede turėtų būti išrašytos pagrindinės formalųjį švietimą papildančios veiklos ir mokyklos. Tokiu būdu kito ugdymo (-osi) etapo vertintojai turėtų išsamų vaizdą apie absolvento polinkius ir pasiekimus.

Remiantis Jungtinių Tautų rengiamu Švietimo indeksu (angl. *Education Index*) bei Europos Komisijos duomenų bazėje *Eurydice* pateikta medžiaga, Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Islandijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Šveicarijoje ir Vokietijoje, norint įgyti vidurinį išsilavinimą, reikia laikyti tam tikrus egzaminus (https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=33540). Kitose šalyse, kurios švietimo pasiekimų eilėje dažniausiai užima aukštesnes vietas nei Lietuva, vidurinio išsilavinimo vertinimas yra kompleksinis – jis sudarytas iš kelių dalių. Pavyzdžiui, Danijoje vidurinio išsilavinimo pažymėjime paprastai įrašomi metiniai pažymiai, egzaminų pažymiai, specializuotų projektų ar baigiamųjų rašto darbų pažymiai, egzaminų pažymių vidurkis bei visų pažymių (metinių ir egzaminų) vidurkis.

2019 metų Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolės ataskaitoje konstatuojama, kad mokyklose dominuoja kiekybiniu vertinimu grįstos praktikos, trūksta į mokymąsi orientuoto formuojamojo vertinimo, nepakankamai stebima mokymosi pažanga (National Audit Office, 2020. *Do the changes in education determine pupils' better learning achievements?* 14 September Report, National Audit Office, Vilnius), neužtikrinamas mokinių pasiekimų vertinimo patikimumas ir palyginamumas, o LAMA BPO duomenys jau kelerius metus rodo, kad mokytojų rašomų metinių įvertinimų ir valstybinių brandos egzaminų įvertinimai tarpusavyje nekoreliuoja (<https://bakalauras.lamabpo.lt/2020-m-stojanciuju-skaicius-ir-ju-pasirengimas/>).

EBPO ekspertų, analizavusių Lietuvos švietimo sistemą, rekomendacijose pažymima, kad Lietuvoje būtina diegti mokyklos vidinio vertinimo sistemą, kuri užtikrintų mokytojų rašomų pažymių palyginamumą tarp skirtingų mokyklų, prisidėtų prie patikimo mokinių pasiekimų vertinimo (<https://www.oecd.org/publications/education-in-lithuania-9789264281486-en.htm>). Europos Komisija taip pat parengė rekomendacijas Lietuvai dėl pasiekimų vertinimo kaitos, kur akcentuojama formuojamojo vertinimo diegimo Lietuvoje būtinybė, kaip sąlyga siekti geresnių mokinių pasiekimų (<https://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/tyrimai-ir-analizes/mokiniu-pasiekimu-vertinimas>; [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20pagrindimas%20\(projektas%202021-05-24_red\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20pagrindimas%20(projektas%202021-05-24_red).pdf)).

Naujoji brandos įvertinimo sistema sudaromas iš keturių dalių: 1) egzaminai; 2) mokymosi dalykų metinis vidurkis; 3) baigiamasis darbas; 4) neformalaus švietimo pasiekimai (https://lvzs.lt/images/SV/PDF/Brandos_ivertinimas1.pdf?type=file).

Ugdytinio brandos aukščiausias balas yra 100. Laikoma, kad ugdytinis yra pasiekęs brandą, jei jis surenka ne mažiau nei 60 balų. Taip jis įgyja teisę gauti brandos atestatą, kuris suteikia teisę tęsti mokslus aukštojoje mokykloje.

Šie pakeitimai prisidėtų prie ugdymo kokybės, skatintų mokymosi motyvaciją, padėtų vertinti moksleivį (-ę) ir pačiam įsivertinti renkantis profesiją, tęsiant mokslus kolegijose ar universitetuose. Naujoji sistema prisidėtų prie brandos vertinimo visapusiškumo. Naująją brandos vertinimo sistemą reikėtų įvesti ne anksčiau nei 2027 metais. Tai sudarytų galimybę ugdytiniais, jų tėvams ir mokyklai pasiruošti pokyčiams: pavyzdžiui, 2022 metų aštuntokai žinos, kad kiekvienų metų vidurkiai 2027 metais bus vertinami. Tam pačiam laikui reikėtų priderinti ir naujo Mokslo ir studijų įstatymo 59 straipsnio įsigaliojimą, kuriuo būtų nustatyta, jog sprendimus dėl stojimo į aukštąsias mokyklas priima pačios aukštosios mokyklos kaip tai yra daugybėje Europos ir pasaulio valstybių.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Lietuvos Respublikos Seimo nariai Eugenijus Jovaiša, Ieva Kačinskaitė-Urbonienė, Raimundas Lopata, Laima Nagienė, Aušrinė Norkienė, Saulius Skvernelis, Vilija Targamadzė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu projekte aptarti teisiniai santykiai yra reguliuojami Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme. Įstatymo 38 straipsnis numato, kad bendrojo ugdymo programose dalyvaujančių mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas ir vertinimo rezultatų panaudojimas reglamentuojamas švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka bei, kad švietimo ir mokslo ministro įgaliotos institucijos ir savivaldybių vykdomosios institucijos organizuoja mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas pasiekimų patikrinimus, taip paliekant nuošalyje neformaliojo švietimo programas ir šiose programose besimokančius mokinius. Įstatymo 39 str. 5 d. aptariama, kad asmenims kurie yra baigę neformaliojo švietimo programas, išskyrus formalųjį švietimą papildančias ugdymo programas, gali būti išduotas pažymėjimas. Taip pat, pažymima, jog formalųjį švietimą papildančią ugdymo programą baigusiesiems asmenims išduodamas pažymėjimas, tačiau taip formaliaje brandos vertinime lieka neįvertintos neformalųjį bei formalųjį švietimą papildančio ugdymo programose dalyvaujančio asmens pastangos bei įgyti įgūdžiai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siūloma pakeisti Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 38 ir 39 straipsnius.

Įstatymo 38 straipsnį siūloma papildyti 4 dalimi, nustatant, kad neformaliojo švietimo programose dalyvaujančių mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas ir vertinimo rezultatų panaudojimas būtų reglamentuojamas švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka. Tikimasi, kad nustačius tokį teisinį reguliavimą, atsiras daugiau aiškumo vertinant neformaliojo švietimo programose dalyvaujančius asmenis, o dalyvaujant neformaliojo švietimo veikloje pasiekti rezultatai bus panaudojami stojant į aukštąsias mokyklas.

Įstatymo 38 straipsnio 5 dalies pakeitimu, siūloma nustatyti, kad švietimo ir mokslo ministro įgaliotos institucijos ir savivaldybių vykdomosios institucijos organizuotų ne tik mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas, bet ir neformaliojo švietimo programų pasiekimų patikrinimus, bei siūloma įtraukti papildomus būdus bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo programų dalyvių pasiekimams įvertinti. Pakeitimai padės užtikrinti, kad besimokančių asmenų vertinimas būtų

sudaromas iš keturių dalių: egzaminų, įvertinimų vidurkių, baigiamųjų darbų ir neformalaus švietimo proceso metu įgytų kompetencijų.

Įstatymo 39 straipsnio 5 dalį siūloma papildyti nuostata, kad asmens baigta neformaliojo švietimo programa, įskaitant formalųjį švietimą papildančias ugdymo programas, būtų įrašoma brandos atestate nurodant veiklą ir neformalųjį ar formalųjį švietimą papildančią ugdymo programą teikiančią mokyklą. Tai padėtų geriau įvertinti asmenų stojančių į aukštąsias mokyklas pasirengimą ir turimas kompetencijas.

5. Numatomas teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus įstatymą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir plėtrai.

Priimtas įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priimtam įstatymui inkorporuoti į teisinę sistemą reikės pakeisti galiojančius ar pripažinti netekusiais galios įstatymus.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujos sąvokos nėra teikiamos, taip pat nekeičiamos galiojančios sąvokos.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti.

Priimtam įstatymui įgyvendinti reikės priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymo projekto nuostatoms įgyvendinti papildomų lėšų poreikis nenumatomas.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ar išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jiems įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“, yra „neformalusis švietimas“, „įvertinimų vidurkis“ ir „neformaliojo švietimo programa“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Seimo narys

Eugenijus Jovaiša